

VAI IR SVARĪGI, AR KĀDIEM LĪDZEKĻIEM UN TEHNOLOĢIJĀM UZKOPT?

Uzkopšanai ir pieejami līdzekļi, sākot no ekomarķētiem un beidzot ar iedarbīgiem, taču videi un cilvēkiem potenciāli bīstamiem. Attīstās uzkopšanas iekārtu klāsts – tiek ražotas arī kompaktas mehanizētas iekārtas, kuras piemērotas nelielām platībām. Vairākiem uzkopšanas darbiem, piemēram, logu tīrīšanai, tiek piedāvāti roboti. Iekārtas kļūst videi draudzīgākas. Būves dzīves cikla pieeja sniedz iespēju projektēt ēkas tā, lai varētu uzkopt ar efektīvām tehnoloģijām. Organizācijas savā politikā apņemas saudzēt vidi, un namu pārziņi ir vieni no tiem, kam šī apņemšanās jāīsteno ikdienā.

Katram ir atšķirīgas uzkopšanas vajadzības, tādēļ piemērotākās tehnoloģijas ir dažādas. Kā uzkopt, nodarot videi mazāku kaitējumu? Kā rīkoties, ja vajadzīga īpaši augsta tīrības pakāpe? Šajā materiālā LPUAA apskata uzkopšanas tehnoloģiju jautājumus, kuri būtu jāapsver par apsaimniekošanu atbildīgajiem darbiniekiem.

VIDEI DRAUDZĪGI LĪDZEKĻI

Ja savā organizācijā esat atbildīgs par uzkopšanas funkciju vai pakalpojumu iepirkšanu, vēršam Jūsu uzmanību – Jūs varat izdarīt daudz vides labā, izvēloties tai draudzīgus uzkopšanas līdzekļus. Publiskajos iepirkumos Latvijas normatīvie akti nosaka obligātu zaļā publiskā iepirkuma kritēriju piemērošanu tīrīšanas līdzekļiem un pakalpojumiem. Taču arī pārējos iepirkumos ieteicams ievērot šīs prasības. Kādēļ? Pirmkārt, lai sargātu savu un līdzcilvēku veselību, jo ES ekomarķēti produkti nekādā koncentrācijā nesaturēs aizliegtas vielas un ierobežota lietojuma vielas nepārsniegs noteikto koncentrāciju. Ekomarķētu tīrīšanas līdzekļu sertifikācijas nosacījumu izpilde tiek stingri kontrolēta. Šie līdzekļi ir efektīvi, nav kaitīgi vai ir mazāk kaitīgi cilvēku veselībai, salīdzinot ar parastiem tīrīšanas līdzekļiem. Jāatzīmē, ka līdzekļu izmaksu īpatsvars uzkopšanas pakalpojumu kopējā cenā ir mazs, tādēļ videi draudzīgi līdzekļi pašizmaksu ietekmē nedaudz.

Izvēloties videi draudzīgus līdzekļus, Jūs aizkavēsiet klimata pārmaiņas (līdzekļi efektīvi zemākā temperatūrā), sargāsiet dabu (samazināts ekotoksiskums), samazināsiet eitrofikāciju (ķīmisko mēslojuma vielu, galvenokārt slāpekļa un fosfora, kaitīgā ietekme ekosistēmā), kā arī radīsiet mazāk atkritumu. Produktu draudzīgumu videi ir viegli pārbaudīt – tam ir jābūt attiecīgam I tipa ekomarķējumam. Protams, ne visām vajadzībām tiek ražoti produkti ar I tipa ekomarķējumu. Stipri piesārņotām virsmām efektīvs var izrādīties tikai līdzeklis, kurš nav ekomarķēts un ir potenciāli bīstamāks veselībai un dabai. Tomēr vairumā gadījumu pareizi izvēlēta uzkopšanas programma vai videi draudzīgāka industriālās tīrīšanas tehnoloģija samazinās nepieciešamību izmantot līdzekļus, kuri nav ekomarķēti.

VIDEI DRAUDZĪGAS IEKĀRTAS

Uzkopšanas iekārtas galvenokārt darbojas ar elektroenerģiju, taču to energoefektivitāte ir savstarpēji atšķirīga. Energoefektivitāti nozīmīgi ietekmē tehnikas piemērotība konkrētajam uzkopšanas objektam. Būtiski ir pirms tehnikas iegādes veikt analīzi par uzkopšanas biežumu, uzkopjamās platības lielumu (nejaukt ar kopējo telpu/teritoriju platību), akumulatoru veidu un to kapacitāti. Jūs esat ieinteresēti izvēlēties energoefektīvākas uzkopšanas iekārtas savām vajadzībām sadarbībā ar iekārtu piegādātājiem vai izvirzīt prasības iekārtu energoefektivitātei pakalpojumu sniedzējiem. Uzkopšanas iekārtas to darbības vai akumulatoru uzlādes laikā patērēs Jūsu elektroenerģiju, veidojot papildus izmaksas. Ja ar izvēlēto tehniku varēs uzņemt telpas, teritorijas pēc iespējas ilgāk, ar retākām akumulatoru uzlādēm, būs iespēja panākt mazāku elektroenerģijas patēriņu. Izvēloties energoefektīvākas uzkopšanas iekārtas, Jūsu izmaksas tiks samazinātas, un uzkopšana būs videi draudzīgāka.

Iekārtu draudzīgumu videi var noteikt arī pielietotās tīrīšanas tehnoloģijas. Zināms, ka stipri piesārņotām virsmām, piemēram, lai notīrītu piedegušus nosēdumus, katlakmeni, taukus, tradicionāli tiek pielietoti iedarbīgi un arī salīdzinoši videi kaitīgāki ķīmiskie produkti. Pēc šāda tīrīšanas līdzekļa lietošanas vēl ir nepieciešams to neitralizēt un nomazgāt. Taču stipri piesārņotas un grūti tīrāmas virsmas var efektīvi tīrīt arī bez ķīmiskajiem tīrīšanas produktiem, piemēram, izmantojot sausā ledus tīrīšanas iekārtu. Sausā ledus tīrīšana ir saudzīga, nebojā virsmas, tajā pat laikā sausais ledus pilnībā pārvēršas par ogļskābo gāzi, nerodas papildus notekūdeņi. Savukārt vieglāk piesārņotām virsmām, tostarp dezinfekcijai, būs piemērotas tvaika tīrīšanas iekārtas. Tās sevi pierādījušas arī sarežģītos apstākļos, piemēram, pārtikas rūpniecībā.

Viens no videi draudzīgas iekārtas aspektiem ir tās radītais trokšņa līmenis. Īpaši tad, ja uzkopšana tiek veikta darba laikā, Jūs esat ieinteresēti klusāku iekārtu izmantošanā. Bet atcerieties arī par to, ka, izvēloties klusākas iekārtas, Jūs rūpējaties arī par labākiem darba apstākļiem saviem uzkopējiem. Uzkopšanas iekārtu radītā skaņas spiediena vērtības darbam normālos apstākļos un maksimālās vērtības ir viegli pieejamas tehniskajās specifikācijās. Atsevišķas uzkopšanas iekārtas ir tik klusas, ka to skaņas spiediens ir salīdzināms ar blakus telpā strādājošas trauku mazgāšanas iekārtas radīto.

Ražotāji piedāvā iekārtas, kuru ražošanā izmantotas no otrreizējām izejvielām izgatavotas pārstrādātas plastmasas detaļas. Plastmasas detaļas tiek ražotas no daļēji pārstrādātas (vairāk nekā 25%) vai pilnībā pārstrādātas plastmasas (100%), nezaudējot savas fizikālās īpašības. Šādas iekārtas parasti var atpazīt ne vien pēc dokumentos sniegtās informācijas, bet arī pēc krāsas, jo tās vairs nav ierastajās ražotāja pārstāvētajās krāsās, bet, piemēram, pelēkā, melnā krāsā. Esot videi draudzīgi, varat dot priekšroku tādu iekārtu iegādei, kuru ražošanā izmantotas otrreizējās plastmasas izejvielas, kā arī ietvert prasību izmantot šādas videi draudzīgas iekārtas iepirkumu nolikumos.

Izvēloties uzkopšanas iekārtas savām vajadzībām, pievērsiet uzmanību to pārstrādājamības līmenim, kalpošanas laikam, remontējamībai, rezerves daļu pieejamībai.

JA NEPIECIEŠAMA AUGSTA TĪRĪBAS PAKĀPE

Vairākos rūpniecības sektoros, piemēram, pārtikas ražošanā un farmācijā, augstu higiēnas standartu un efektīvas dezinfekcijas nodrošināšana ir kritiski svarīgi aspekti veselības un dzīvības aizsardzībai. Augstas prasības tiek izvirzītas arī noteiktās citās nozarēs. Viens no piemēriem ir ārstniecības iestādes, kur tiek veiktas augsta riska darbības. Paaugstinātas tīrības zonā ne vien nedrīkst ienest piesārņojumu no zemākas tīrības telpām, bet normatīvie akti nosaka pienākumu nodrošināt higiēnisko un pretepidēmisko režīmu, samazinot jauna piesārņojuma veidošanās iespējas.

Šajās nozarēs ļoti nozīmīga ir nekļūdīga uzkopšanas ķīmisko produktu izvēle. Papildus parastajām mazgājošajām īpašībām ķīmiskajiem produktiem bieži jāveic papildu funkcijas, kuras var būt krasi atšķirīgas un saistītas ar virsmu veidiem, uz kuriem tās tiks lietotas. Piemēram, pārtikas nozares iekārtu tīrīšanā izmantotie līdzekļi nedrīkst veicināt koroziju. Svarīgi ir izvēlēties konkrētajam pielietojumam piemērotu virsmaktīvo vielu kategoriju, piemēram, emulsijas virsmaktīvās vielas grūti tīrāmam piesārņojumam. Tāpat nozīmīgas ir arī izvēlēto produktu baktericīda, viricīda un fungicīda īpašību atbilstība higiēnas režīma nodrošināšanai. Tādēļ minētajās nozarēs uzkopšanas ķīmisko produktu izvēlei nav gadījuma raksturs. Tie tiek saskaņoti un apstiprināti, sadarbojoties pasūtītāja, ražotāja un uzkopšanas pakalpojumu sniedzēja personālam.

EFEKTĪVĀKAS TEHNOLOĢIJAS

Efektīvākas tehnoloģijas sākas ar būves projektēšanu. Uzkopšanas izmaksas ir zemākas, ja būves tehniskie un dizaina risinājumi ļauj izmantot augstāzīgas uzkopšanas iekārtas un efektīvākas tehnoloģijas. Atšķirības ir būtiskas. Piemēram, koplietošanas telpu grīdas var tikt projektētas gan tā, ka to segumu var ātri uzņemt viens cilvēks ar jaudīgu uzkopšanas iekārtu, gan tā, ka darbs jāveic trim cilvēkiem, galvenokārt ar manuālām metodēm. Ja telpā ir vairāki grīdas līmeņi vai šķēršļi, vienas augstāzīgākas grīdas kopšanas iekārtas vietā var būt jāiegādājas divas vai vairākas mazāzīgas. Arī tādu detaļu kā durvju atduru novietojums var ievērojami apgrūtināt uzkopšanas tehnikas izmantošanu. Iekārtu pārvietošanai pa stāviem nereti joprojām arī publiskās ēkās netiek projektēts atbilstošs lifts, un nav paredzēta telpa, kurā uzglabāt un lādēt uzkopšanas tehniku, veikt ūdens nomaiņu.

Projektējot vajadzību izmantot darbaspēka intensīvas uzkopšanas tehnoloģijas, ēkas uzturēšanas izmaksas kļūst augstākas. Turklāt darbaspēka uzkopšanas nozarē trūkst, un darba algu līmenis kāpj. Tur, kur var uzņemt ar iekārtu, kvalitāte būs augstāka, jo, piemēram, grīdas mazgāšanas iekārtas birste veic 150-200 apgrīzienus minūtē, manuāli nav iespējams strādāt tik ātri, ilgstoši, ar konstantu jaudu, spiedienu un pievadītā ūdens daudzumu. Liela problēma ir arī dizaineru un arhitektu radītās uzkopšanai grūti pieejamās virsmas. Uz tām esošais ilgi krātais piesārņojums ir kaitīgs veselībai. Grūti pieejamo virsmu kopšana prasa ievērojami vairāk darba laika, pacēlāju nomu, industriālo alpīnistu piesaisti u.tml. Tādēļ LPUAA iesaka nodrošināt, ka būve tiek projektēta ar iespējami zemākām uzkopšanas izmaksām tās dzīves ciklā, iesaistot projektēšanā arī uzkopšanas nozarē kompetentus ekspertus. Šādi pakalpojumi tirgū ir pieejami.

Tehnoloģiskas izmaiņas, kuras ir viegli ieviešamas un samazina izmaksas. Samazināt uzkopšanas izmaksas, turklāt uzlabojot arī atkritumu dalīto vākšanu, varat, atsakoties no atkritumu urnām zem katra darbagalda un aizstājot tās ar centralizētu dalīto atkritumu vākšanas konteineru grupu. Apkopējam daudz, desmitiem vai simtiem, atkritumu urnu apkalpošana rada ievērojamu papildus laika un arī plastikāta maisiņu patēriņu.

Izpildot uzkopšanas darbu programmu darba dienas laikā, tiek samazinātas ēkas uzturēšanas izmaksas. Nav nepieciešams nodrošināt papildus apgaismojumu, fiziskās apsardzes personāla klātbūtni ārpus organizācijas darba laika. Turklāt dienas laikā dabīgā apgaismojumā piesārņojums ir labāk redzams un tādēļ sasniedzama augstāka kvalitāte.

Par videi draudzīgu atkritumu urnu izvietojumu, kā arī dienas uzkopšanu LPUAA tīmekļa vietnē, sadaļā "Ieteikumi", ir pieejami šīm tēmām veltīti informatīvie materiāli.

Uz rezultātu vērsta uzkopšanas tehnoloģija. Neraugoties uz tehnoloģisko progresu, uzkopšanā joprojām ir un tuvākajā nākotnē būs daudz manuāla darba. Ja apkopēja darba programma ietver putekļu tīrīšanu no mēbeļu horizontālajām virsmām katru darba dienu, šis darbs tiks veikts pat tajās dienās, kad virsmas ir tīras. Bet programmā attiecīgā dienā neparedzētas virsmas, kuras patiešām kļuvušas netīras, netiks koptas. Turpretī, ja apkopēja darba uzdevums paredz noteikta tīrības līmeņa uzturēšanu visā telpā, tad tiks uzkoptas tikai virsmas, kuras ir piesārņotas. Pirmajā gadījumā runa ir par mehānisku darbu programmas izpildi, bet otrajā gadījumā par situācijas vizuālu novērtējumu un konkrētajā brīdī vajadzīgā darba izpildi (viedu pieeju uzkopšanai). Tātad otrajā gadījumā tiek arī racionāli izmantots apkopēja darba laiks. Uz rezultātu vērsta uzkopšana ir iespējama, pielietojot Latvijas nacionālo uzkopšanas kvalitātes standartu LVS 1051 vai INSTA 800.

Informācijas tehnoloģijas. Neraugoties uz to, vai uzkopšanas funkciju nodrošināt pašu spēkiem vai izmantojot ārpakalpojumu, specializētas apsaimniekošanas programmatūras pielietošana ir kļuvusi vispārpieņemta un nepieciešama. Tā dod iespēju efektīvi organizēt, vadīt, samazināt cilvēka faktora ietekmi, komunicēt, reģistrēt datus, analizēt un pilnveidoties. Piemēram, uzkopšanas kvalitātes pārbaudi dokumentēšana un komunicēšana ar specializētu programmatūru ievērojami samazina šī svarīgā procesa darbietilpību un palielina pārbaudi efektivitāti.

ZINĀŠANĀS BALSTĪTA, ATBILDĪGA UKKOPŠANAS PLĀNOŠANA

LPUAA atgādina, ka ar savām izvēlēm, plānojot uzkopšanas iepirkumus vai organizējot uzkopšanu pašu spēkiem, varat būtiski samazināt organizācijas ietekmi uz apkārtējo vidi, efektīvāk izmantot uzkopšanai paredzētos finanšu resursus, kā arī nodrošināt, lai īpašās uzkopšanas prasības tiktu izpildītas ar vispiemērotākajām tehnoloģijām. Tādēļ LPUAA iesaka, pirmkārt, nodrošināt, lai organizācijā ir pietiekams kompetences līmenis atbildīgajiem darbiniekiem. To var iegūt, piemēram, sekojot informācijai LPUAA tīmekļa vietnē un sekojot asociācijas Facebook profilam, kā arī apmeklējot asociācijas organizētos seminārus un izmantojot uzkopšanas konsultāciju uzņēmumu pakalpojumus. Otrkārt, kaut gan tas var šķist pašsaprotami, svarīgākais ir pielietot iegūtās zināšanas praksē. Piemēram, ja Jums ir informācija par videi draudzīgākām iekārtām un līdzekļiem un Jūsu organizācijas politika ir orientēta uz mazāka kaitējuma nodarīšanu videi, tad parūpējieties, lai tādas iekārtas un līdzekļi tiktu izmantoti arī pie Jums.